

מסורת הש"ס

א) בתמונת פ' משפטים... ממים מאי קמיל דשרים... מלנין; ב) [הריות ה:]; ג) [פרכי' על זה ע' לקמן... ספיקא לא חולק וכו']; ד) לקמן יט. כ"ב: כ"ג: כ"ד: כ"ה: כ"ו: [מסופחה פ"ד ע"ש];

הגהות הב"ח

א) תוס' ד"ה ואל וכו' פסקו ושרי ליה הדרי:

מוסף רש"י

לא חולץ. הליכה נגלה היא לו ללא לצי"ד ומתא רוקקט לפניו ויבוס נגלה הוא לו לקום על שם אחי (לקמן יט). ולא חולץ. ומני שפסוק לאשאו. ומני שפסוק לאשאו (שם). התקשרו. לכן ה"ק, אלס המטה עמנו וישר דרכו (צפניה ב א): אל: סכר קט מני עיני (תהלים, כמו (שמות ה) לקוש קט, כלומר קטו עמך (שופטים ב' ב' ס:).

רבינו חננאל

אומר מאתים ושליש כנגד שיר עשרות. פי' שיר עשרות של מאתים ושלישין הן כ"ג זהו סנהדרין קטנה. תניא ר' אומר מאתים ושבעים ושלושה שיר ממאתים ושלישים חסר עשרות שלחן כ"ג סנהדרין קטנה נשתירו כן רע"ז מ"ב הוסיף אותן אלו שבעה וארבעים על כ"ג שהפריש סנהדרין קטנה הרי ע' סנהדרין גדולה כו' יהודה דאמר סנהדרין גדולה ע' והא דתניא ר"ח כרבנן דאמי וסנהדרין גדולה אחר שבטעים. דתנן סנהדרין גדולה היתה של אחד ושבעים ר' יהודה אומר שבעים. ת"ר כל ישראל שש מאות א"ף נמצאו שיר אלפים שש מאות. שיר מאות שש אלפים שיר חמשים י"ב אלפים. שיר עשרות שש ברא. נמצאו דיני ישראל שבעת רבוא שבכות אלפים ושש מאות. ופשוטה היא: ירושלמי (הלכ' ד) א"ר יוסי בראשונה לא היתה חלוקה בישראל אלא סנהדרין של אחד ושבעים היתה וישבת בלשכת הגזית ושני בתי דינין של שלשה שלשה היו יושבין אחד בחיל ואחד בהר הבית ובתי דינין של כ"ג היו יושבין בכל עירות שבארץ ישראל. צריך אחד מהן לשאול יבד הלכה היה בא ושואל בב"ד שבעים א"ף ושמועין את קולו. א"ר אלעזר ב"ר צדוק כשהיה רבן גמליאל יושב ביבנה היה אבא ואחיו יושבין מימיו והוקיטו שטמאלי מפני כבוד הוקן רבין תקנה עשה משה רבינו בשעה שאמר לו פקוד כל בכור זכר בבני ישראל. מה עשה נטל כ"ב א"ף פיתקין וכתב בהן כן לוי ורע"ג כתב בהן חמשת שקלים והטילן לקלפי כו'. קונדיקוס הגמון שאל לר' יוחנן בן זכאי

דיני ממונות בשלשה

מאתים ושבעים ושצעה. מאתים ושליש כרבי נחמיה ועוד מ"ז שאם יתחלקו צ"ד י"א מוכין ואחד עשר ממייצגין ואחד אומר איני יודע יוספו מאלו מ"ז עד שבעים כדאמר ר' צדוקין (לדמן דף מ). שמוסיפין שנים על הכ"ג אם זכרוה שניהם הרי י"ג מוכין ואחד עשר ממייצגין זכאי ואם יחייבו צדוקי מייב דלויכא הטייה לרעה על פי שנים ואם יחלקו לר"ך עוד להוסיף שנים וכן לעולם עד שהיו שבעים לרבי יהודה ושבעים ואחד לרבנן: שרי אלפים שש מאות. היו שהרי שש מאות אלף רגלי:

הדרן עלך דיני ממונות בשלשה

בהן גדול. אינו יוצא אחר המטה. דילמא

אתא למינגע והיינו דלאוהר קרא ומן התא לא יצא מקדושתו לא יצא כלומר יתרחק מן הכיכור שלא יצא לדי עומאה והאי קרא ככה"ג אונן תביז דתביז לעיל מנייה לאציו ולאמו לא יעמא: הן נכסין והוא נגלה. כהן יוצאין ממנו זה ונכסין למנוי אחר ונכסין ממנו הראשון שאינו רואה אותן הוא נגלה ונכסין למנוי הראשון הן נכסין ממנו השני והוא נגלה ונכסין לתוכו: רבי יהודה. דריש מן המקדש דווקא: וכשהוא מנחה. צורה כשחורין מקבור את המת שאין שלו דרך כל העם עוברין זה אחר זה ומנחמין את האכל שעומד צמממו: והממונה. סגן הכהנים ממנעו לכהן גדול בינו לבינו העם שהממונה ציממו וכל העם צשמאלו והוא בצממנו: אנו כפרתך. צנו תתכפר אתה ואנחנו תתתך לכל הראוי לזה עליך: וששמנן אוסו. כדקיימא לן (צמ"ק דף ס:): אכל סעודה ראשונה אסור לאכול משלו: מפני על הארץ. הן מליצין ומתאבלין על גברו והוא מיכב צכבוד על הספסל: ג"ב. וכן אוסו איצטריכא ליה. סלקא דעתך אמינא לא ליחלוז למיתי קמי צי דינא: ועובר על עשה. הוא כדדינו. לקמי מיתוקמא שפיר: ההורג

דיינין ליה איהו היכי דייין והכתוב התקוששו וקושו ואמר ר"ל קשט עצמך ואחר כך קשט אחרים אלא איידי דקא בעי למיתני מלך לא הן ולא דנין אותה תנא נמי כה"ג דן ודיני ואי בעית אימא אל קמ"ל כרתניא כהן גדול שחרג את הנפש במזיד נהרג בשוגג גולה ועובר על עשה ועל לא תעשה והרי הוא כהדימ לכל דבריו במזיד נהרג פשיטא בשוגג גולה איצטריכא ליה הא נמי פשיטא איצטריך ס"ד אימנא הואיל וכתוב וישב בה עד מות הכהן הגדול אימא כל דאית ליה תקנתא בחזרה ליגלי דלית ליה תקנתא בחזרה לא ליגלי דתנן ההורג

הכל פשיטא כלומר למה לן למתני דן ומשני דנין אותו איצטריכא ליה ולא דנין אותו משני דנין אותו משום דלוי לא הוה תני שום דבר צכ"ג הוה אמינא מסכר דן שפיר דלטו משום חשיבותו מגרע גרע וכיון דדן איהו נמי ליינין ליה משום התקוששו ולא קשיא מידי: ודא דתנן כהן גדול בטר שפ"ק משום דליידי דתניא צכ"ק מניל דכ"ג פסקין א) ושייני ליה והדר תני ליה מעלות של מלך דחשיב מקלים בשלשה דנין: אינו

בכל ישראל. משרבו למידי שמהי והלל שלא שמשו ריבון כצרכן רבו מחלוקות בישראל ונעשית תורה כשתי תורות משם היה שולחין בכל עיריית שבארץ ישראל וכל מי שהיו מוצאין חכם עניו שפיר עין טובה נפש שפלה ורוח נמוכה לב טוב יצר טוב חלק טוב עושין אותו דין בעירו ומשעשה דין בעירו היו מעלין אותו והיו מרשיבין אותו בב"ד שבהר הבית ואח"כ בב"ד שבתאי ואח"כ בב"ד הגדול בשלשכת הגזית סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה והנשיא יושב באמצע כרי שיהו רואין אותו ושמועין את קולו. א"ר אלעזר ב"ר צדוק כשהיה רבן גמליאל יושב ביבנה היה אבא ואחיו יושבין מימיו והוקיטו שטמאלי מפני כבוד הוקן רבין תקנה עשה משה רבינו בשעה שאמר לו פקוד כל בכור זכר בבני ישראל. מה עשה נטל כ"ב א"ף פיתקין וכתב בהן כן לוי ורע"ג כתב בהן חמשת שקלים והטילן לקלפי כו'. קונדיקוס הגמון שאל לר' יוחנן בן זכאי

פרק ראשון סנהדרין יח.

נמצאו דיני ישראל ריבואות ו' אלפים ושש מאות. תימה הא חסרי לכו עוצא דני מפקת מן ריבואות ששה מאות לשרי אלפים לא משכחת צמר הכי ו' אלפים לשרי מאות וכי הדר מפקת (כל) הני לא משכחת צמר הכי לשרי חמשים י"ב אלף וכ"ש דלא משכחת צמר הכי שרי עשרות שש ריבואות וי"מ דככל הני שריים אפשר דהו זקניס יתייריס מזני ס' דלמר ציט נוחלין (צ"ב דף קא): דלא נמנו פחות מזני עשרים ויתיריס מזני ששים וצשרי עשרות לא חייסין אפילו היו מזני עשרים שהם עצמם היו מן החשבון וכל אחד שר על תשעה והוא עשירי וי"מ דחשבון השכרות קחשיב דחמילתן נימנו שרי עשרות ומהחשבון צהס נתמנו לשרי חמשים והחשבון משרי חמשים נתמנו לשרי מאות ומשרי מאות ציבר החשובים לשרי אלפים:

הדרן עלך דיני ממונות בשלשה

בהן גדול דן פשיטא. כלומר למה לי למיתני דן

ומשני דנין איצטריכא ליה דס"ד דמתוך גדולתו אין דנין אותו ודן קמני אגב דנין ופריך הא נמי פשיטא כלומר כיון דפשיטא לן דן פשיטא נמי דנין דלי לאו דנין וכו' ולא משני דס"ד דאין דנין אותו ומתוך שאין דנין אותו הוא אינו דן משום דלכתי הוה פריך לן ליתני דן לנד ומני דיעינן דדנין אותו ומייה קשיב גבי מלך ליתני לא דנין ודיעינן שפיר דאני דן משום התקוששו וי"ל דלא דמי דודאי גבי כהן כיון דתנא דן לא הוה ליה למתני דנין צמס אכל גבי מלך אין קושיא אמאי קמני לא דן כיון דתנא ליה מקמי לא דנין ועוד אגב דמי כהן גדול דן ודנין תנא גבי מלך כהן גדול דן ולא דנין דלוי נמי קמני מעידין אותו גבי כהן גדול ולא מעידין גבי מלך אע"ג דלא כריכי דככלל דנין אותו אלא משום דתנא גבי דן דנין תנא נמי מעיד ומעידים והא דלא שקיל וטרי צהס"ס הני משום דהא פשיטא דתני צסיפא אגב רישא דהן מלמתי צפרישת לר"ר טרווי"ס צמנו וצמס דקק לדקדק כך דודאי לעולם צין גבי צין גבי כהן גדול אי יש חידוש או מן דן מדנין אין להקשות שום דבר דלמה לו למיתני גבי כהן גדול דנין אותו וגבי מלך לא דן דכיון דיש שום חידוש צמילמתי תני זה אגב זה ומדע דהכי פשיטא ליה להס"ס דפריך

הדרן עלך דיני ממונות בשלשה

רבינו חננאל (המשך) א"ל בכלל חסידין (ובכלל) [ובפרט] יתירין א"ל אותן שלש מאות יתירין ככוריו כהונה היו ואין קודש מציא קודש. מתיבי הגע עצמך שעלו ביד כולן בן לוי א"ל משה סו היה ומסורגין עלו ועוד משלו הגמון זה לרבי"ז משה רבכם או גבב היה או לא היה בקי בחשבון דכתיב בקע לגולגולת מחצית השקל בשקל הקודש והיו באותו הזמן מקומות שהיה חכמי שלהן מאה ליטרין ומקומות שהיה חכמי שלהן ששים ליטרין הכהן הגמון זה הן תעבדי ככר מאה ליטרין חד מן שיהא גבב ואין תעבדינה שיהא ליטרין פלגא גבב א"ל משה רבינו גובר ואמר ובקי בחשבון הוה זכר של קודש כפול היה שגאמר והשקל עשרים נהרה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה

וחמשה שקל המנה יהיה גמון ר"מ הוה אלא ש"מ של קודש כפול היה ובתר דאוספו עליה שרותו שיליות הגמון הוה מפורשות כמו שכתבנו בתחלת מסכת בכורות תחושת התנופה סליק צ"ו ליטרין ואחו עכוד ליה פרוטורו וכן את עבדי ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים סלקין שבעין וחד ליטרין ואת עבדי ליה פרוטורו משום דלא סלקין קינטריא:

הדרן עלך פרק דיני ממונות

פ"ב בהן גדול דן ודיני אותו כו'. ירושלמי ניהא דן דנין אותו אמאי ממנה אנטלר. הגע עצמך שנפלה שבותה ואנטלר שברעה (א)

עין משפט נר מצוה

א א מיי פ"ה מהל' כל המקדש ה' ס סגן לזון קפו: ב ב מיי שם ה' י: ג ג מיי שם ופיו מהל' אסורי ביאה ה"ל"א: ג ד ה מיי פ"ה מהל' כל המקדש ה' ה: ד ד מיי שם ה' ד: ה ה מיי שם ה' ה ופ"ו מהל' אכל הלכה ו: ו ו מיי פ"ה מהל' כל המקדש ה' ו ופ"ו מהל' אכל שם: ז ז מיי פ"ב מהל' פסחדין הלכה ה ופ"ג מהל' מלכס הלכה ו: ח ח י כ מיי פ"ב מהל' מלכס הלכה ג: ט ט מיי שם ה' צ:

תורה אור השלם

1. ואתה תחזה מפל הקב אבני חיל יר"א אלהים אנשי אמת שגאי בצעו ושמתי עליהם שרי א"לפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות: שמות יא כא 2. וכן המקדש לא יבא ולא יחלל את מקדש אלהיו כי גור שמן משחתו אלהיו עליו אני יקרא כא יב י: ואתה לך את בית אדניך ואת נשי אדניך בתוך אמתך לך את בית ישראל ויהודה ואם מעט ואספה לך בקהה ויהודה: שמואל ב י כ 4. התקוששו וקושו הגו לא נכסין: צפניה ב א 5. והצילו העדה את הריח מיד גאל ה'קם והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמוה רשע בה עד מות הבחן הגדול אשר קמש אותו בשמן הקדש: במדבר לה כה

רבינו חננאל

א"ל בכלל חסידין (ובכלל) [ובפרט] יתירין א"ל אותן שלש מאות יתירין ככוריו כהונה היו ואין קודש מציא קודש. מתיבי הגע עצמך שעלו ביד כולן בן לוי א"ל משה סו היה ומסורגין עלו ועוד משלו הגמון זה לרבי"ז משה רבכם או גבב היה או לא היה בקי בחשבון דכתיב בקע לגולגולת מחצית השקל בשקל הקודש והיו באותו הזמן מקומות שהיה חכמי שלהן מאה ליטרין ומקומות שהיה חכמי שלהן ששים ליטרין הכהן הגמון זה הן תעבדי ככר מאה ליטרין חד מן שיהא גבב ואין תעבדינה שיהא ליטרין פלגא גבב א"ל משה רבינו גובר ואמר ובקי בחשבון הוה זכר של קודש כפול היה שגאמר והשקל עשרים נהרה עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה

וחמשה שקל המנה יהיה גמון ר"מ הוה אלא ש"מ של קודש כפול היה ובתר דאוספו עליה שרותו שיליות הגמון הוה מפורשות כמו שכתבנו בתחלת מסכת בכורות תחושת התנופה סליק צ"ו ליטרין ואחו עכוד ליה פרוטורו וכן את עבדי ואת האלף ושבע המאות וחמשה ושבעים סלקין שבעין וחד ליטרין ואת עבדי ליה פרוטורו משום דלא סלקין קינטריא:

הדרן עלך פרק דיני ממונות

פ"ב בהן גדול דן ודיני אותו כו'. ירושלמי ניהא דן דנין אותו אמאי ממנה אנטלר. הגע עצמך שנפלה שבותה ואנטלר שברעה (א)